

Bruselj, 23.11.2017
COM(2017) 718 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Sporočilo o krepitvi energetske omrežij v Evropi

1. Uvod

„Okvirna strategija za trdno energetska unijo s podnebno politiko, usmerjeno v prihodnost“ Evropske komisije je dala nov zagon za doseganje energetske varnosti, trajnosti in konkurenčnosti.

V svetovnem merilu Evropa ostaja vodilna, kar zadeva ambiciozni prispevek k Pariškemu sporazumu in izvajanje energetskega prehoda na terenu, kot je opisano v tretjem poročilu o stanju energetske unije¹. **Povezano evropsko omrežje bo prispevalo k uresničevanju končnih ciljev energetske unije, da se vsem Evropejcem zagotovi dostopna, zanesljiva in trajnostna oskrba z energijo.**

Sistem električne energije, h kateremu bodo obnovljivi viri energije prispevali približno polovico proizvodnje leta 2030 in bo do leta 2050 popolnoma razogljičen, bo temelj tega energetskega prehoda. To pomeni zelo velike izzive glede prilagajanja naše ureditve in infrastrukture ter spodbujanja potrebnih naložb.

Kot je bilo poudarjeno na več zasedanjih Evropskega sveta in so poudarili voditelji držav in vlad, nazadnje predsednik Macron na konferenci o podnebnih spremembah COP23, **so dobro povezana in integrirana vseevropska omrežja nepogrešljiva za uspeh energetskega prehoda.** Komisija je to potrebo obravnavala v svojem sporočilu² „Doseganje cilja 10-odstotne čezmejne elektroenergetske povezanosti“.

Sveženj Čista energija za vse Evropejce, sprejet konec lanskega leta, je najnaprednejši pravni okvir za prehod na čisto energijo in omogočanje naložb v čisto energijo, kar zagotavlja ustvarjanje delovnih mest in gospodarsko rast. **Evropska omrežna infrastruktura bi se morala razvijati v isto smer in z isto hitrostjo, da bi se v celoti podprl ta energetska prehod.** To je še toliko pomembnejše, saj bo zaradi vse večjega deleža električne energije iz obnovljivih virov potrebna večja čezmejna izmenjava, da bo omrežje stabilno. V zvezi s tem lahko okrepljeno regionalno sodelovanje med državami članicami privede do bolj optimizirane uporabe obnovljivih virov energije in omrežne infrastrukture.

Medsebojno povezana omrežja električne energije in plinska omrežja so pomembna tudi za zanesljivo oskrbo z energijo. Dobro povezana omrežja niso le najboljše jamstvo za to, da se nadomesti morebitni izpad največje infrastrukture v kateri od držav članic, ampak zagotavljajo tudi več možnosti oskrbe in s tem konkurenčnejše cene na nacionalnih trgih. Hkrati mora **Evropa porabnika postaviti v središče energetskega sistema,** med drugim s krepitvijo in nadgradnjo distribucijskih omrežij v pametna omrežja.

Poleg tega je treba posodobiti omrežja EU, da se omogoči energetska preoblikovanje ter podpre in izkoristi hitra digitalizacija gospodarstva. Inovativnost in inteligenca v omrežjih na vseh ravneh sta bistvena pri uvajanju upravljanja povpraševanja in drugih storitev pametnih omrežij. Take tehnologije krepijo moč porabnikov in pomagajo krepiti konkurenčnost industrije EU.

¹ COM(2017) 688.

² COM(2015) 82.

Po ocenah bodo **do leta 2030 za nadgradnjo in razširitev evropskih energetske omrežij potrebne naložbe v vrednosti približno 180 milijard EUR**. S temi naložbami bi se letno prihranilo od 40 do 70 milijard EUR³ v smislu stroškov proizvodnje električne energije, do katerih ne bi prišlo, in konkurenčnejših veleprodajnih cen plina, s čimer bi se omejili stroški energetskega prehoda in okrepila konkurenčnost Unije.

V tem sporočilu je opisan napredek, ki je bil s politiko TEN-E dosežen pri povezovanju in posodabljanju evropskih energetske omrežij na ravni prenosa, ter predstavljeni nadaljnji koraki pri zagotavljanju, da lahko infrastruktura v celoti prispeva k doseganju ciljev energetske in podnebne politike za leto 2030 in pozneje. Ocenjen je tudi napredek pri doseganju cilja 10-odstotne povezanosti ter opisani prihodnji ukrepi za doseganje cilja za leto 2030, ki ga je sprejel Evropski svet.

2. Politika vseevropskih energetske omrežij (TEN-E) kot temelj energetske unije

Potrebe po naložbah, s katerimi bi se doseglo popolnoma evropsko energetske omrežje, v katerega so povezane vse države članice in so v njem zaščitene pred nenadnimi prekinitvami oskrbe, so bile in so še vedno velike⁴. Da bi se zagotovila pravočasna izvedba teh naložb in izgradnja potrebnih infrastruktur, je Evropska unija leta 2013 sprejela uredbo⁵ o smernicah za vseevropsko energetske infrastrukturo. To je spremljal Instrument za povezovanje Evrope⁶, ki je bil ustanovljen zaradi finančne podpore razvoju vseevropskih energetske, prometnih in telekomunikacijskih omrežij.

2.1 Politika TEN-T, osredotočena na prednostne naloge Evrope in pospešitev naložb

Okvir politike TEN-E je od leta 2013 omogočil usmerjen pristop k opredelitvi in spodbujanju uresničevanja projektov, ki so bistveni za dobro povezana omrežja v državah članicah in na notranjem trgu energije. To temelji na objektivnem in vključujočem izbirnem postopku, ki daje prednost najpotrebnejšim infrastrukturnim projektom.

Uspeh tega pristopa je že viden. Približno 30 projektov skupnega interesa na področju energetske infrastrukture je zaključenih ali se bo začelo izvajati do konca leta 2018. Še 47 pomembnih projektov od skupno 173 naj bi bilo zaključenih okrog leta 2020. Vendar številni projekti skupnega interesa, tako v zvezi z elektroenergetsko kot tudi plinsko infrastrukturo, še vedno ne potekajo po načrtih, pri približno polovici projektov pa prihaja do

³ „Study on the benefits of an integrated European energy market“ (Študija o koristih povezanega evropskega trga energije), 2013, Booz & co, https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20130902_energy_integration_benefits.pdf.

⁴ Glej opombo 3.

⁵ Uredba (EU) št. 347/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2013 o smernicah za vseevropsko energetske infrastrukturo (UL L 115, 25.4.2013, str. 39).

⁶ Uredba (EU) št. 1316/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o vzpostavitvi Instrumenta za povezovanje Evrope, spremembi Uredbe (EU) št. 913/2010 in razveljavitvi uredb (ES) št. 680/2007 in (ES) št. 67/2010 (UL L 348, 20.12.2013, str. 129).

zamud, običajno med postopkom izdaje dovoljenj, ali pa so bili preloženi⁷, pogosto zaradi negotovosti glede ekonomske upravičenosti ali prihodnjega povpraševanja.

Preglednica 1: Pregled projektov skupnega interesa po sektorjih

Projekti skupnega interesa s prvega in drugega seznama, ki se bodo zaključili* v obdobju 2013–2018					
Električna energija	Pametna omrežja	Plin	Nafta	Zajemanje in shranjevanje CO ₂	Skupaj
22	0	8	0	ni relevantno	30
Projekti skupnega interesa, vključeni na tretji seznam					
Električna energija	Pametna omrežja	Plin	Nafta	Zajemanje in shranjevanje CO ₂	Skupaj
106	4	53	6	4	173
Projekti skupnega interesa s tretjega seznama, ki naj bi se zaključili* do leta 2020					
Električna energija	Pametna omrežja	Plin	Nafta	Zajemanje in shranjevanje CO ₂	Skupaj
31	0	14	2	0	47

* Projekti, ki naj bi se zaključili, vključujejo projekte, za katere se bo kmalu pridobilo dovoljenje ali pa se že gradijo in jih je mogoče realno zaključiti do konca navedenega obdobja.

Finančna podpora Unije na podlagi Instrumenta za povezovanje Evrope je pomemben dejavnik pri izvajanju nekaterih ključnih projektov skupnega interesa na področju električne energije in plina, ki prinašajo velike družbeno-ekonomske koristi na regionalni ravni, vendar njihovih stroškov ne bi mogel kriti sam trg. Program je pomemben dejavnik, ki omogoča mobilizacijo zasebnih naložb. Nepovratna sredstva za dela in študije v vrednosti skupno 1,6 milijarde EUR (od celotnega proračuna Instrumenta za povezovanje Evrope za energijo v višini 5,35 milijarde EUR) je prejelo skupno 93 ukrepov v povezavi z izvajanjem 74 projektov skupnega interesa.

Podporo pametnim sistemom za shranjevanje in prenos energije zagotavljajo tudi kohezijski skladi EU, zlasti Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR). Šest držav članic⁸ ima trenutno za obdobje 2014–2020 načrtovana sredstva v višini 2 milijard EUR, od katerih je ena četrtina sredstev neposredno namenjena projektom skupnega interesa.

Evropski sklad za strateške naložbe (EFSI), v katerem ima energetske sektor trenutno največji delež, je spodbudil dodatne naložbe v projekte energetske infrastrukture, obnovljivih virov energije in energijske učinkovitosti, tudi v projekte skupnega interesa, ki jih sofinancira Instrument za povezovanje Evrope. Za prve tri projekte skupnega interesa so bila v okviru sklada EFSI skupno odobrena finančna sredstva v višini 420 milijonov EUR, pri čemer so bile mobilizirane skupne naložbe v vrednosti več kot 2 milijardi EUR. Primer prenosnega plinskega koridorja Bolgarija–Romunija–Madžarska–Avstrija (BRUA), za katerega je bila

⁷ Konsolidirano poročilo o napredku pri projektih skupnega interesa na področju električne energije in plina za leto 2016.

⁸ Bolgarija, Češka, Grčija, Litva, Poljska in Romunija.

dodeljena podpora v obliki nepovratnih sredstev za dela v višini 179 milijonov EUR in ki je nato imel dostop do finančnih sredstev sklada EFSI v višini 100 milijonov EUR, dokazuje potencial, ki ga ima Instrument za povezovanje Evrope za spodbujanje zasebnih naložb v energetska infrastrukturo. Dodatno je 14 projektov skupnega interesa na področju energije prejelo posojila Evropske investicijske banke (EIB), iz česar je razvidno, da lahko imajo nepovratna sredstva Instrumenta za povezovanje Evrope vlogo spodbujevalca in privabijo vlagatelje. Poleg tega so nepovratna sredstva Instrumenta za povezovanje Evrope za študije pomemben katalizator za pomoč projektom pri premagovanju njihovih začetnih, bolj tveganih faz.

Poleg finančne podpore se je izvajanje projektov skupnega interesa pospešilo tudi zaradi regulativne podpore in zmanjšanja birokracije. Kot je razvidno iz vrednotenja⁹, se je z uredbo TEN-E pospešila izdaja dovoljenj, odobritev projektov pa je zdaj racionalizirana in učinkovitejša. Regulativni ukrepi so začeli prispevati tudi k pospešenemu izvajanju pomembnih projektov skupnega interesa. Doslej je imelo 18 projektov splošnega interesa na področju plina in šest projektov skupnega interesa na področju električne energije koristi od odločitev o čezmejni razporeditvi stroškov, za tri projekte pa so nacionalni regulativni organi izdali naložbene odločitve. Vendar potencial uredbe TEN-E še ni v celoti izkoriščen. **Uporabo pravil o TEN-E na nacionalni ravni bi bilo treba dodatno okrepiti, da se zagotovi pravočasna izvedba projektov skupnega interesa.**

Navedeni nabor orodij, ki se je izvedel z uredbo TEN-E, se je pri številnih projektih izkazal za koristnega pri premagovanju finančnih in regulativnih ovir. Kljub temu je treba večjo pozornost nameniti nekaterim bolj zapletenim infrastrukturnim izzivom. Komisija je leta 2015 predlagala¹⁰ bolj strukturirano obliko regionalnega sodelovanja, tudi na politični ravni, da bi pozornost vseh sodelujočih držav članic in zainteresiranih strani usmerila na izvajanje ključnih projektov.

2.2 Poglobitev regionalnega sodelovanja – ključna vloga skupin na visoki ravni

Komisija je zato ustanovila štiri regionalne skupine na visoki ravni, ki so v kratkem času uspele pospešiti razvoj infrastrukture v določenih evropskih regijah, pri čemer so se spopadale z nekaterimi izzivi. Te skupine na visoki ravni so prispevale zlasti k prednostni razvrstitvi ključnih projektov skupnega interesa v regiji. K temu je največ pripomogla politična in finančna podpora Komisije.

Na podlagi dobrih rezultatov je bilo področje delovanja nekaterih skupin na visoki ravni razširjeno na širše vidike energetske politike, zlasti na trge energije, proizvodnjo iz obnovljivih virov energije in energijsko učinkovitost. Skupine na visoki ravni bi lahko imele

⁹ Priloga k delovnemu dokumentu služb Komisije, priloženemu Delegirani uredbi Komisije (C(2017) 7834).

¹⁰ COM(2015) 82 final z dne 25. februarja 2015; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM%3A2015%3A82%3AFIN>.

pomembno vlogo tudi pri regionalnem sodelovanju v okviru priprave nacionalnih energetske in podnebne načrtov, predvidenih v predlogu uredbe o upravljanju energetske unije¹¹.

2.2.1 BEMIP – načrt povezovanja baltskega trga energije

Dolgotrajno regionalno sodelovanje v okviru načrta povezovanja baltskega trga energije (BEMIP) je precej prispevalo k hitremu zaključku ključnih elektroenergetskih povezav, vključno z „Nordbalt“ (Litva–Švedska, 700 MW) in „Litpol Link“ (Litva–Poljska, 500 MW). **S tema povezavama se je dejansko končala energetska osamitev baltskih držav, ki so bile na ta način povezane z ostalo Evropo.**

Ključna politična prednostna naloga ostaja sinhronizacija omrežja električne energije teh treh baltskih držav s celinskim evropskim omrežjem. Evropska komisija bo baltske države pri tem še naprej podpirala. V zvezi s tem je pomemben mejnik študija, ki jo trenutno pripravljajo operaterji prenosnega sistema Litve, Latvije, Estonije in Poljske v sodelovanju z Evropsko mrežo operaterjev prenosnih sistemov za električno energijo (ENTSO-E). Hkrati pa je tudi primeren trenutek za regijo, da izkoristi svoj potencial za proizvodnjo energije na morju.

Skupina na visoki ravni za načrt povezovanja baltskega trga energije je dala tudi nov zagon razvoju plinskih povezav, potrebnih za odpravo plinske osamitve navedenih treh baltskih držav in Finske. Obe povezavi, tj. Poljska–Litva (GIPL) in Estonija–Finska (Balticconnector) sta prejeli finančno podporo prek Instrumenta za povezovanje Evrope, ki je bila s podpisom potrjena v prisotnosti voditeljev držav in vlad ter predsednika Komisije. **Zdaj je najpomembneje, da se zagotovi pravočasno dokončanje obeh projektov.**

EU je za energetske infrastrukturo v regiji, za katero je bil pripravljen načrt povezovanja baltskega trga energije, skupno prispevala približno 740 milijonov EUR iz Instrumenta za povezovanje Evrope in približno 430 milijonov EUR iz sklada ESRR.

Nadaljnji ukrepi in mejniki

- Politični dogovor o sinhronizaciji in prihodnjih ukrepih v letu 2018;
- dokončanje ključnih projektov skupnega interesa na področju plina do leta 2021, zlasti povezave Poljska–Litva (GIPL) in povezave Estonija–Finska (Balticconnector).

2.2.2 Izvajanje Madridske deklaracije v jugozahodni Evropi

Pomemben napredek je bil dosežen tudi v skupini na visoki ravni za čezmejne povezave v jugozahodni Evropi pri povezovanju Iberskega polotoka in notranjega trga energije celinske Evrope. S podporo Evropske komisije je bil leta 2015 naročen projekt „INELFE“, s katerim se je podvojila zmogljivost povezovalnih daljnovodov med Španijo in Francijo in ki zdaj deluje s polno zmogljivostjo.

¹¹ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o upravljanju energetske unije (COM(2016) 759 z dne 23. februarja 2017).

Vendar je treba storiti več za izvajanje Madridske deklaracije in vključitev celotnega Iberskega polotoka v notranji trg električne energije ter omogočanje, da se izkoristi njegov potencial za obnovljive vire energije.

Daljnovid v Biskajskem zalivu – nova elektroenergetska povezava s tehnološko zahtevnim podmorskim odsekom, dolgim približno 280 km in dvema pretvorniškima postajama – mora biti prva prednostna naloga ne le nosilcev projekta, ampak tudi regulativnih organov in organov, ki dodeljujejo dovoljenja, da bo pravočasno dokončan najpozneje do leta 2025. S tem projektom se bo znova podvojila zmogljivost povezovalnih daljnovodov med obema državama, s čimer se bo zmogljivost prenosa povečala na do 5 000 MW. Pozornost bo namenjena napredku pri projektih, ki prečkata Pireneje in s katerima se bo zmogljivost povečala na 8 000 MW, Iberskemu polotoku pa omogočilo, da v celoti izkoristi notranji trg. Nadaljevati bi bilo treba dokončanje projekta skupnega interesa med Španijo in Portugalsko, ki se trenutno izvaja, da bo možen zagon projektov do konca leta 2018, kot je načrtovano.

Dosežen je bil tudi napredek pri izvajanju Madridske deklaracije iz leta 2015 v zvezi z razvojem vzhodne plinske osi od Iberskega polotoka do Francije. V letih 2016 in 2017 so se izvedla pripravljala dela za pripravo sklepa o postopnem razvoju ključnega projekta Midcat¹², vključno z njegovo prvo fazo, znano kot projekt STEP¹³.

Nadaljnji ukrepi in mejniki

- Politični vrh na visoki ravni leta 2018 za spremljanje Madridske deklaracije;
- končna odločitev o naložbi za projekt v Biskajskem zalivu v začetku leta 2018 in začetek del leta 2019;
- začetek postopka izdaje dovoljenj za elektroenergetski povezavi, ki prečkata Pireneje, leta 2018;
- odločitev o nadaljnjih korakih v zvezi s projektom STEP kot prvo fazo projekta Midcat leta 2018;
- dokončanje povezave med Portugalsko in Španijo leta 2019.

2.2.3 CESEC – energetske povezave v srednji in jugovzhodni Evropi

Delo napreduje tudi v regiji srednje in jugovzhodne Evrope (CESEC), ki je že od nekdaj ranljiva zaradi motenj v oskrbi in v kateri se kljub geografski bližini njenega glavnega dobavitelja plina še vedno plačujejo višje cene plina kot v zahodni Evropi.

Skupina na visoki ravni je v letih 2016 in 2017 dosegla pomemben napredek pri prednostnih projektih na področju plina v srednji in jugovzhodni Evropi, zlasti pri povezovalnem daljnovodu Bolgarija–Romunija–Madžarska–Avstrija (BRUA) in v prvih fazah okrepitve bolgarskega omrežja. Memorandum o soglasju o povratnem toku iz leta 2017 med Hrvaško in Madžarsko, ki bo omogočil prosti pretok plina, zlasti od terminala za utekočinjeni zemeljski plin na Krku, je primer konstruktivnega regionalnega sodelovanja. Vendar je za leto 2018 **zelo**

¹² Vzhodna plinska os med Španijo in Francijo.

¹³ Južni tranzit vzhodni Pireneji.

pomembno, da se brez nadaljnjih zamud izvedejo ostali trije prednostni projekti, ki imajo vsi korist od evropske podpore, da se v regiji zagotovi dostop do raznolikih virov plina. Prednostna naloga za leto 2018 je torej zagotoviti, da se v skladu s sedanjimi načrti začne izgradnja terminala za utekočinjeni zemeljski plin na Krku, povezovalnega plinovoda med Grčijo in Bolgarijo ter povezovalnega plinovoda med Bolgarijo in Srbijo. Za to je potrebna nadaljnja politična podpora, da se preprečijo in odpravijo vse ovire, ki bi lahko onemogočile pravočasen zaključek teh projektov.

Komisija, države članice srednje in jugovzhodne Evrope ter pogodbenice Energetske skupnosti so leta 2017 na podlagi uspehov na področju plina sklenile memorandum o soglasju, s katerim se je projekt CESEC razširil na trg električne energije in elektroenergetsko infrastrukturo, energijsko učinkovitost in razvoj proizvodnje iz obnovljivih virov energije, zagotavlja pa konkretne ukrepe za doseganje učinkovitega, dobro povezanega trga električne energije v regiji. Poleg tega se je skupina na visoki ravni dogovorila, da bo razširila svoje geografsko območje na celotno regijo Zahodnega Balkana.

Nadaljnji ukrepi in mejniki

- Dogovor med nosilci projektov v Srbiji in Bolgariji o stopnjah izvajanja za povezovalni plinovod med Bolgarijo in Srbijo do začetka leta 2018;
- končna odločitev o naložbi o terminalu za utekočinjeni zemeljski plin na Krku spomladi 2018;
- začetek izgradnje romunskega dela koridorja Bolgarija–Romunija–Madžarska–Avstrija (BRUA) v začetku leta 2018 in povezovalnega plinovoda med Grčijo in Bolgarijo junija 2018;
- ministrsko zasedanje v Sofiji med bolgarskim predsedovanjem EU, da se ustvari dodatni zagon za nova območja projekta CESEC.

2.2.4 Sodelovanje na področju energetike na Severnem morju

Leta 2016 je bil podpisan memorandum o sodelovanju za Severno morje, ki spodbuja vključevanje vetrne energije na morju in izboljšanje čezmejnih povezav. Leta 2017 so se začela prizadevanja za regionalno optimiziran energetske sistem na morju z najnižjimi stroški, s čimer se bodo ustvarila delovna mesta in rast ter izkoristil vodilni položaj EU na tem področju.

Da bi se zagotovil konkreten napredek, je bil sklenjen dogovor glede osredotočanja na inovativne projekte, ki ustvarjajo sinergije med različnimi elementi v energetske sistem, zlasti z združevanjem proizvodnje in prenosa energije iz obnovljivih virov. Javne in zasebne zainteresirane strani bodo sodelovale pri vzpostavitvi pravnega in regulativnega okvira, ki spodbuja razvoj takih projektov, ter spodbujanju sodelovanja in usklajevanja med razvijalci projektov. Opredeljeni so bili štirje grozdi, vključno z osjo Belgija–Nizozemska–Združeno kraljestvo, Nemškimi zalivom in osrednjim delom Severnega morja. Za vsak grozd bo ustvarjena skupina zainteresiranih strani, da se zagotovi polno sodelovanje vseh vključenih strani.

Nadaljnji ukrepi in mejniki

- Sprejetje akcijskega načrta za infrastrukturo/priobalno omrežje Severnega morja v letu 2018;
- ministrsko zasedanje maja/junija 2018, da se okrepi politična zaveza zaradi hitrega zniževanja cen vetrne energije na morju.

2.3 Preusmerjanje na dolgoročnejšo infrastrukturno politiko

Z naborom orodij TEN-T in poglobljenim regionalnim sodelovanjem sta se v najbolj ranljivih regijah Evrope uspešno povečala zanesljivost oskrbe s plinom in diverzifikacija. Danes je Evropa v boljšem položaju zaradi zaključenih projektov skupnega interesa, kot je plinovod Klaipeda–Kiemena, ki je potreben za pravilno delovanje terminala za utekočinjeni zemeljski plin v Klaipedi (Litva).

Plinsko omrežje je postalo odpornejše in skoraj vse države članice¹⁴ izpolnjujejo merilo N – 1¹⁵ ter že imajo dostop do dveh virov plina. V zvezi s tem se je treba posebej osredotočiti na stanje v Bolgariji in na Finskem. Če se projekti skupnega interesa izvedejo pravočasno, bi morale načeloma vse države članice razen Malte in Cipra imeti do leta 2022 dostop do treh virov plina. **Če države članice, nosilci projektov, regulatorji in zainteresirane strani zagotovijo potrebno zavezo, se bodo lahko preostala ozka grla večinoma odpravila nekje do leta 2020 ali kmalu zatem**, in sicer z dokončanjem projektov skupnega interesa, ki se že izvajajo. Projekti na področju plina so do zdaj predstavljali pomemben del tako po številu kot tudi glede dodeljenih finančnih sredstev, saj je bila nujna prednostna naloga izboljšanje energetske varnosti ranljivejših držav članic in regij. Zato bi moralo biti plinsko omrežje v Evropi do obdobja 2022–2025 dobro povezano in vzdržljivo. V prihodnjih letih bodo projekti na področju električne energije vse pomembnejši za čezmejno vključevanje energije iz obnovljivih virov, vključno z digitalizacijo omrežja in njegovo nadgradnjo v pametno omrežje.

Za zagotovitev, da bo omrežje električne energije pripravljeno na energetski prehod, bo potrebno dodatno nadaljnje ukrepanje hkrati z izvajanjem revidiranih pravil za trg električne energije, kot je Komisija predlagala v svežnju za čisto energijo. Zato je treba pospešiti delo na potrebnih medsebojnih povezavah. Trenutno nezadostne stopnje medsebojne povezanosti regij, kot je Iberski polotok, ovirajo nadaljnji prodor energije iz obnovljivih virov in nadaljnje zblíževanje cen. To velja tudi za počasen napredek pri krepitvi notranjega omrežja, na primer med severno in južno Nemčijo. Politične zaveze za odpravo navedenih ozkih grl morajo biti odločne. Na splošno bo scenarij z velikim deležem obnovljivih virov

¹⁴ Razen držav članic, tj. Cipra, Luksemburga, Malte, Slovenije in Švedske, za katere velja izvzetje.

¹⁵ Merilo N – 1 pomeni, da mora biti omrežje sposobno prestat (začasno) izgubo največjega sredstva v omrežju.

energije pomenil, da se bodo potrebe po naložbah v povezovalne daljnovode več kot podvojile¹⁶.

Vloga električne energije, v zvezi s katero bodo obnovljivi viri energije predstavljali polovico proizvodnje električne energije do leta 2030, bo vse bolj spodbujati razogljičenje sektorjev, v katerih so doslej prevladovala fosilna goriva, kot so promet, industrija ter ogrevanje in hlajenje. Poleg tega se je treba osredotočiti na okrepitev omrežij za prenos in distribucijo električne energije, digitalizacijo omrežij in njihovo nadgradnjo v pametna omrežja, uporabo novih infrastrukturnih rešitev, zlasti na področju shranjevanja električne energije, ter vpliv lastne porabe.

Te izzive je treba v celoti zajeti v prihodnji usmeritvi infrastrukturne politike EU. Pričakuje se, da bo več projektov na teh področjih postalo zrelih do obdobja 2019–2020, ta cilj pa v celoti podpira za to obdobje zadržan proračun Instrumenta za povezovanje Evrope. Z naraščajočo zrelostjo se pričakuje, da bo več projektov na področju električne energije financirala tudi Evropska investicijska banka, vključno z Evropskim skladom za strateške naložbe (EFSD). Tretji seznam projektov skupnega interesa, ki je bil sprejet skupaj s tem sporočilom, je pomemben korak pri tej preusmeritvi.

Ker so vseevropska omrežja na področju prometa, energetike in telekomunikacij močno medsebojno odvisna in ker so sinergije med vsakim od teh sektorjev naravno prisotne, jih je treba bolj izkoristiti. Energetska omrežja bi se na primer morala hitreje odzvati na izziv digitalizacije. Kibernetska varnost je najpomembnejša prednostna naloga v vseh sektorjih TEN (in drugod) in bi morala biti sestavni del vsake naložbe, ki se izvaja v zadevnih treh sektorjih. Za električno mobilnost bo potrebna gosta mreža polnilnih točk vzdolž avtocest in mest. Glavna pristanišča bi se lahko razvila v vozlišča tudi za zagotavljanje storitev dejavnostim za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov na morju.

3. Tretji seznam projektov skupnega interesa je bolj usmerjen v dolgoročne cilje EU

Na tretjem seznamu Unije je 173 projektov skupnega interesa, vključno s 106 projekti za prenos in skladiščenje električne energije, 4 projekti za uvedbo pametnih omrežij, 53 projekti na področju plina, 6 projekti na področju nafte in, prvič, 4 projekti čezmejnih omrežij ogljikovega dioksida. Ta seznam je bil sprejet s soglasno podporo vseh držav članic, kar kaže na skupno politično voljo.

V skladu z načrtom Unije za razogljičenje se politika TEN-E vse bolj osredotoča na elektroenergetske povezave, shranjevanje električne energije in projekte pametnih omrežij.

¹⁶ European Energy Industry Investments (Naložbe v evropski energetski sektor), študija za odbor ITRE, 2017
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/595356/IPOL_STU\(2017\)595356_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/595356/IPOL_STU(2017)595356_EN.pdf).

3.1 Projekti skupnega interesa na področju električne energije in pametnih omrežij za medsebojno povezavo in nadgradnjo omrežja v pametno omrežje, na katerih temelji energetska prehod

Izbrani projekti skupnega interesa bodo omogočili vključevanje energije iz obnovljivih virov in njen prenos na dolge razdalje ter hkrati ohranjali visoko raven zanesljivosti oskrbe. Med projekti skupnega interesa je 15 projektov za skladiščenje električne energije, zlasti za skladiščenje v obliki vode, pri nekaterih pa se uporablja tudi tehnologija za stisnjeni zrak. Boljša medsebojna povezanost, pametnejša omrežja in možnosti shranjevanja bodo zagotovili večjo prilagodljivost, stabilnost omrežja ter omogočili lokalno in nadregionalno obvladovanje največjih obremenitev.

Projekti skupnega interesa na področju električne energije bodo preostalim državam članicam pomagali tudi, da do leta 2020 napredujejo proti cilju 10-odstotne povezanosti ali ga dosežejo, ter prispevali k izpolnitvi novega cilja za čezmejno povezanost do leta 2030. Prav tako bodo prispevali k ciljem, o katerih so se dogovorile skupine na visoki ravni, zlasti:

- v regiji, za katero je bil pripravljen načrt povezovanja baltskega trga energije, bodo izbrani projekti omogočili sinhronizacijo omrežja električne energije z omrežjem električne energije EU;
- v zahodni Evropi se bo s projekti skupnega interesa na področju električne energije omogočilo boljše povezovanje Iberskega polotoka s Francijo in preostalo Evropo, s čimer se bo spodbujalo nadaljnje vključevanje obnovljivih virov energije, in zagotovila prva, neposredna povezava Irske s celinsko Evropo (keltska povezava);
- v regiji srednje in jugovzhodne Evrope bodo izbrani projekti okrepili omrežja električne energije, da se izboljšajo medsebojne povezave in omogočijo učinkoviti komercialni posli, države pa bodo lahko izkoristile svoj pomemben potencial za obnovljive vire energije;
- v Severnem morju je poudarek na vzpostavitvi priobalnega omrežja, da se stroškovno učinkovito čim bolj izkoristi potencial za obnovljive vire energije. Cilj je združiti vire in finančna sredstva z razvojem skupnega priobalnega omrežja.

Nov seznam vsebuje štiri projekte pametnih omrežij. S projektom med Hrvaško in Slovenijo se bo izboljšala odpornost omrežij ter omogočilo povečanje proizvodnje iz obnovljivih virov energije in prilagajanje odjema. Projekt med Češko in Slovaško bo obravnaval odpornost omrežij od prenosa do distribucije. Preostala projekta med Avstrijo in Italijo ter Francijo in Nemčijo sta namenjena obravnavanju vprašanj v zvezi z obratovanjem omrežja v scenarijih z močnejšim povezovanjem sektorjev in zajemata na primer elektrifikacijo prometa, francosko-nemški projekt pa tudi medsebojni vpliv s sektorjem ogrevanja in močnejše vključevanje strank.

3.2 Bolj osredotočeni projekti skupnega interesa na področju plina, ki obravnavajo preostale potrebe po zanesljivi oskrbi

Evropa mora zagotoviti pravočasno izvedbo ključnih projektov na področju plina, da se konča energetska osamitev regije vzhodnega Baltskega morja in izboljša zanesljivost oskrbe v osrednjem jugovzhodnem delu Evrope, Iberski polotok pa vključi v evropski trg energije.

Ob tem bi bilo treba učinkoviteje izkoristiti obstoječo infrastrukturo, optimizirano na regionalni ravni, ter učinkoviteje izvajati pravne in regulativne ukrepe. Poleg že opredeljenih prednostnih nalog je potreben previden pristop k novim naložbam, da bi se izognili pretiranemu vlaganju in tveganju naslednjih naložb, ki bi dodatno obremenila porabnike. Rezultat tega pristopa je tretji seznam projektov skupnega interesa, na katerem se je število projektov na področju plina s 77 zmanjšalo na 53.

3.3 Prvi opredeljeni projekti skupnega interesa na področju prevoza ogljika

Seznam projektov skupnega interesa Unije prvič vključuje štiri projekte na področju omrežij za prevoz ogljikovega dioksida. Projekti so v bližini regije Severnega morja in vključujejo Belgijo, Nemčijo, Nizozemsko, Združeno kraljestvo in Norveško. Pomembni so zlasti za energijsko intenzivno panogo, saj so način za dodatno zmanjšanje njenega ogljičnega odtisa.

4. Uresničenje ciljev za čezmejno elektroenergetsko povezanost za leti 2020 in 2030

4.1 Cilj čezmejne povezanosti za leto 2020

Cilj 10-odstotne čezmejne elektroenergetske povezanosti je zagotovil politični zagon za napredovanje ključnih čezmejnih projektov. Z izvajanjem projektov skupnega interesa so se v zadnjih letih povečale stopnje povezanosti.

Preglednica 2: Stopnje povezanosti držav članic v letih 2017 in 2020

Država	Stopnje povezanosti leta 2017	Pričakovane stopnje povezanosti leta 2020 ¹⁷
AT	15 %	32 %
BE	19 %	33 %
BG	7 %	18 %
CY	0 %	0 %
CZ	19 %	23 %
DE	9 %	13 %
DK	51 %	59 %
EE	63 %	76 %
ES	6 %	6 %
FI	29 %	19 %
FR	9 %	12 %
UK	6 %	8 %
EL	11 %	15 %
HR	52 %	102 %
HU	58 %	98 %

¹⁷ Kot je ocenjeno v desetletnem načrtu za razvoj omrežja iz leta 2016 in Viziji 2020 mreže ENTSO-E.

IE ¹⁸	7 %	18 %
IT	8 %	10 %
LT	88 %	79 %
LU	109 %	185 %
LV	45 %	75 %
MT	24 %	24 %
NL	18 %	28 %
PL	4 %	8 %
PT	9 %	21 %
RO	7 %	15 %
SE	26 %	28 %
SI	84 %	132 %
SK	43 %	59 %

Do danes je 17 držav članic že doseglo 10-odstotni cilj in uživajo vse prednosti izboljšanja trgovine in znižanja veleprodajnih cen. Še sedem držav članic – Bolgarija, Nemčija, Francija, Irska, Italija, Portugalska in Romunija – je na poti, da do leta 2020 dosežejo cilj 10-odstotne povezanosti z dokončanjem projektov skupnega interesa, ki se trenutno gradijo. Vendar so **potrebna dodatna prizadevanja za vključitev zlasti Iberskega polotoka (povezovalna daljnovoda med Portugalsko in Španijo ter Španijo in Francijo), jugovzhodne Evrope ter Poljske in Irske (keltski povezovalni daljnovod s Francijo bo prva povezava med Irsko in celino).**

4.2 Cilj čezmejne povezanosti za leto 2030

Evropski svet je ob sklicevanju na sklepe z zasedanj Evropskega sveta marca in junija 2014, v katerih je bila poudarjena potreba po zagotavljanju polne udeležbe vseh držav članic na notranjem trgu energije, oktobra 2014 Komisijo pozval, naj redno poroča Evropskemu svetu, da bi dosegli cilj 15 % do leta 2030, kot je predlagala Komisija¹⁹. Oba cilja [za leti 2020 in 2030] bosta dosežena z izvajanjem projektov skupnega interesa.

Komisija je zato ustanovila skupino strokovnjakov, ki je sestavljena iz 15 strokovnjakov iz vse Evrope, da bi svetovali o doseganju in operacionalizaciji cilja 15-odstotne povezanosti za leto 2030. Skupina strokovnjakov je svoje poročilo o tem zaključila septembra²⁰.

¹⁸ Ker Združeno kraljestvo zapušča Evropsko unijo, bo do leta 2025 stopnja povezanosti Irske 0 %, ko naj bi bil dokončan keltski povezovalni daljnovod med Irsko in Francijo.

¹⁹ Glej COM(2014) 330, v katerem je Komisija predlagala, „da se sedanji cilj 10-odstotne medomrežne povezanosti poveča na 15 % do leta 2030, pri čemer je treba upoštevati stroškovne vidike in možnost trgovinskih menjav v zadevnih regijah“.

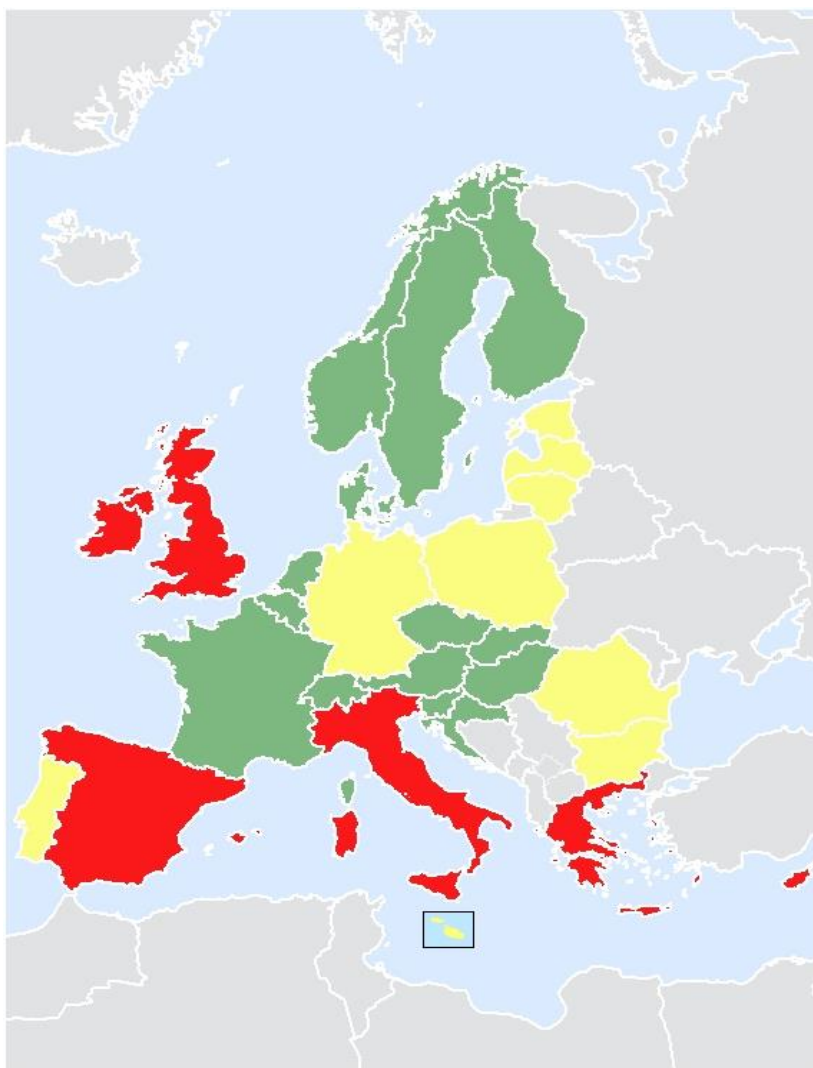
²⁰ Poročilo strokovne skupine je na voljo na naslovu: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/projects-common-interest/electricity-interconnection-targets/expert-group-electricity-interconnection-targets>.

V poročilu skupine strokovnjakov so priznani izzivi, ki jih predstavlja hitro spreminjajoče se področje energije. V njem se priporoča, da se oceni potreba po razvoju nadaljnje zmogljivosti čezmejnih povezav z drugačnimi kazalniki in pragovi, s katerimi bi bile podrobneje zajeta različna dejanska stanja na področju energije v državah članicah in različne vloge, ki jih imajo povezovalni daljnovodi pri podpiranju dokončanja notranjega trga energije, omogočanju vključevanja obnovljivih virov energije in zagotavljanju zanesljivosti oskrbe.

Komisija ob upoštevanju priporočil skupine predlaga, naj se cilj 15-odstotne povezanosti operacionalizira s sklopom dodatnih in bolj specifičnih pragov, ki so lahko kazalniki nujnosti potrebnih ukrepov in izražajo tri glavne cilje evropske energetske politike: povečanje konkurenčnosti s povezovanjem trga, zagotavljanje zanesljivosti oskrbe in doseganje podnebnih ciljev s povečano uporabo obnovljivih virov energije. Države članice, operaterji prenosnih sistemov/nosilci projektov, regulatorji in evropske institucije bi morali ukrepati na podlagi vsakega od naslednjih pragov:

- dobro delujoč notranji trg bi moral prinašati konkurenčne cene električne energije za vse Evropejce. Države članice bi si zato morale prizadevati za **čim večje zmanjšanje razlik med njihovimi veleprodajnimi tržnimi cenami**. Dodatnim povezavam bi bilo treba dati prednost, če razlika v ceni preseže **okvirni prag 2 EUR/MWh** med državami članicami, regijami ali trgovalnimi območji, da se zagotovi, da imajo vsi porabniki primerljivo korist od notranjega trga. Večja kot je razlika v ceni, večja je potreba po nujnih ukrepih;
- vsaka država članica bi morala zagotoviti, da se lahko povpraševanju zadosti tudi ob največjih obremenitvah v vseh pogojih s kombinacijo domače zmogljivosti in uvoza. Zato bi morali v državah, kjer **nazivna prenosna zmogljivost povezovalnih daljnovodov** ne dosega **30 % konične obremenitve**, nujno raziskati možnosti za postavitve novih povezovalnih daljnovodov;
- pomanjkanje izvozne zmogljivosti ne bi smelo ovirati nadaljnje uporabe obnovljivih virov energije. Proizvodnjo energije iz obnovljivih virov v kateri koli državi članici bi bilo treba optimalno uporabljati po vsej Evropi. Zato bi bilo treba v državah, kjer **nazivna prenosna zmogljivost povezovalnih daljnovodov** ne dosega **30 % nameščenih proizvodnih zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov**, nujno raziskati možnosti za postavitve novih povezovalnih daljnovodov.

Zemljevid, ki prikazuje, kako države članice, Švica in Norveška dosegajo navedene tri pragove

Zelena: dosegajo vse tri pragove

Rumena: dosegajo dva pragova

Rdeča: dosegajo en prag ali nobenega

Projektom, ki jih država članica ali regija potrebuje, da bi dosegla katerega od zadevnih treh pragov, bi bilo treba dati ustrezno prednost, tudi v skladu s postopki, predvidenimi v uredbi TEN-E. Da bi se ti projekti uresničili, je potrebna polna zaveza na obeh straneh meje, **zato Komisija države članice poziva, naj v duhu solidarnosti in sodelovanja dajo prednost razvoju medsebojnih povezav s tistimi sosedi, ki ne dosegajo nobenega od teh pragov.**

Skupine na visoki ravni, ustanovljene v okviru politike TEN-E, bodo natančno spremljale te projekte, ki bodo imeli korist od posledične politične podpore. Komisija mrežo ENTSO-E poziva, naj letno izmeri stopnje elektroenergetske povezanosti ter poroča Komisiji in Agenciji za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER). To poročilo, ki bi moralo upoštevati nove kazalnike, ki so pojasnjeni zgoraj in namenjeni doseganju ciljev 10- in 15-odstotne povezanosti, bi bilo treba vključiti v poročilo o stanju energetske unije ter o njem razpravljati

na srečanjih skupin na visoki ravni in usklajevalne skupine za električno energijo, pa tudi na letnem forumu za energetska infrastrukturo v Københavnu.

Komisija poleg tega državam članicam priporoča, naj pri pripravi svojih celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov na podlagi predlagane uredbe o upravljanju energetske unije upoštevajo nov pristop in pragove za doseg cilja 15-odstotne povezanosti. To vključuje zlasti opis glavnih obstoječih in načrtovanih politik in ukrepov za olajšanje doseganja nujnih medsebojnih povezav, pa tudi posvetovanja s sosednjimi državami članicami in drugimi državami članicami, ki izrazijo interes za navedene elemente v okviru regionalnega sodelovanja. Novi pristop in pragove bo upoštevala tudi Komisija pri pripravi priporočil o osnutkih celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov.

Poleg hitrega dokončanja manjkajočih infrastrukturnih povezav je **še vedno najpomembnejše boljše izkoriščanje obstoječih povezovalnih daljnovodov**. Komisija v zvezi s tem opozarja, kako pomembno je za vse države članice, da v celoti izvajajo pravila notranjega trga. Poleg tega je v predlogih glede zasnove trga kot del svežnja za čisto energijo predlagala učinkovitejša pravila, s katerimi bi se zagotovila večja zmogljivost obstoječih medsebojnih povezav in povečala spodbuda operaterjem omrežij, da dajatve za prezasedenost uporabijo za ponovne naložbe v nove vode.

5. Sklepna ugotovitev

Hitri napredek pri gradnji in posodobitvi potrebne fizične infrastrukture je skupaj s hitrim dogovorom o okrepljenem regulativnem okviru, kot je predlagano v svežnju Čista energija za vse Evropejce, še vedno ključni pogoj za uspešen energetski prehod, pa tudi za energetska varnost.

Evropska unija ima vzpostavljeno učinkovito politiko na področju energetske infrastrukture, ki je začela prinašati rezultate. Napredek je obetaven, vendar je treba večino manjkajočih infrastrukturnih povezav še dokončati. Zato je treba ohraniti in stopnjevati zavezo na vseh ravneh, tj. politični, tehnični in finančni.

Če naj bi Evropa v celoti izkoristila potencial svojih obnovljivih virov energije ter ob tem zagotovila zanesljivost oskrbe in konkurenčnost, je še vedno bistvenega pomena, da se dosežeta cilja 10- in 15-odstotne čezmejne elektroenergetske povezanosti za leti 2020 in 2030, ki ju je sprejel Evropski svet. V sporočilu iz leta 2015 je bila obravnavana potreba po dobro povezanih in integriranih vseevropskih omrežjih, ki je nujna za uspeh energetskega prehoda. V tem sporočilu se zato predlagata nov pristop in sklop pragov, ki bi države članice, regulatorje in nosilce projektov spodbudila, da bi raziskali in razvili nadaljnje medsebojne povezave za poglobitev povezovanja trga, okrepili zanesljivost oskrbe ter zagotovili vzpostavitev potrebne infrastrukture, s katero bi se podprlo doseganje cilja glede obnovljive energije za leto 2030.

Za to bo potrebna tudi posodobitev elektroenergetskih omrežij, ki bi vključevala digitalizacijo in njihovo nadgradnjo v pametna omrežja, kar bi omogočilo inteligentno povezovanje sektorjev. V prihodnjih letih bo to ključno prednostno področje programa TEN-E, tretji

seznam projektov skupnega interesa, ki je bil v tem času sprejet, pa predstavlja pomemben korak v tej smeri.

Z energetske unije in svežnjem Čista energija za vse Evropejce se je ustvaril jasn zagon za pospešitev izgradnje ključnih energetskih omrežij, da bi se okrepila zanesljivost oskrbe in olajšal prehod na čisto energijo.